

Гравитация жөнүндө билгим келет

Автор: О, Чу Ченг

Сүрөтчү: Тим Малабуя, Денни Ринуга

Которгон жана адаптациялаган: Арзыгүл Шеримбекова

Гравитация жөнүндө билгим келет

Автор: О,Чу Ченг

Сүрөтчү: Тим Малабуйа, Денни Ринуга

Которгон жана адаптациялаган: Арзыгүл Шеримбекова

Кыргыз тилинде

Бишкек - 2021

Copyright © 1997, SIL International

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

Бул ишти коммерциялык максаттарда колдоно албайсыз. Бул чыгарманы адаптациялап, толуктай аласыз. Авторлордун, иллюстраторлордун ж.б. автордук укугун жана өздүк маалыматтарын сакташыңыз керек.

"Гравитация жөнүндө билгим келет" (кыргыз тилинде), Арзыгүл Шеримбекова тарабынан которулуп адаптацияланган.

Tell Me About Gravity (англисче) чыгарманын негизинде, автору Oh Swee Cheng,

сүрөтчүсү Tim Malabuо. Чыгарманын түп нускасын бул жерден көрө аласыз: <https://bloomlibrary.org/read/Book/jnhqe9VuBO>

Бул басылма АКШнын эл аралык өнүктүрүү боюнча агенттиги (USAID) аркылуу көрсөтүлгөн Америка элинин колдоосу менен түзүлдү. Басылманын мазмуну USAIDдин же АКШ Өкмөтүнүн пикирин милдеттүү түрдө чагылдырбайт.

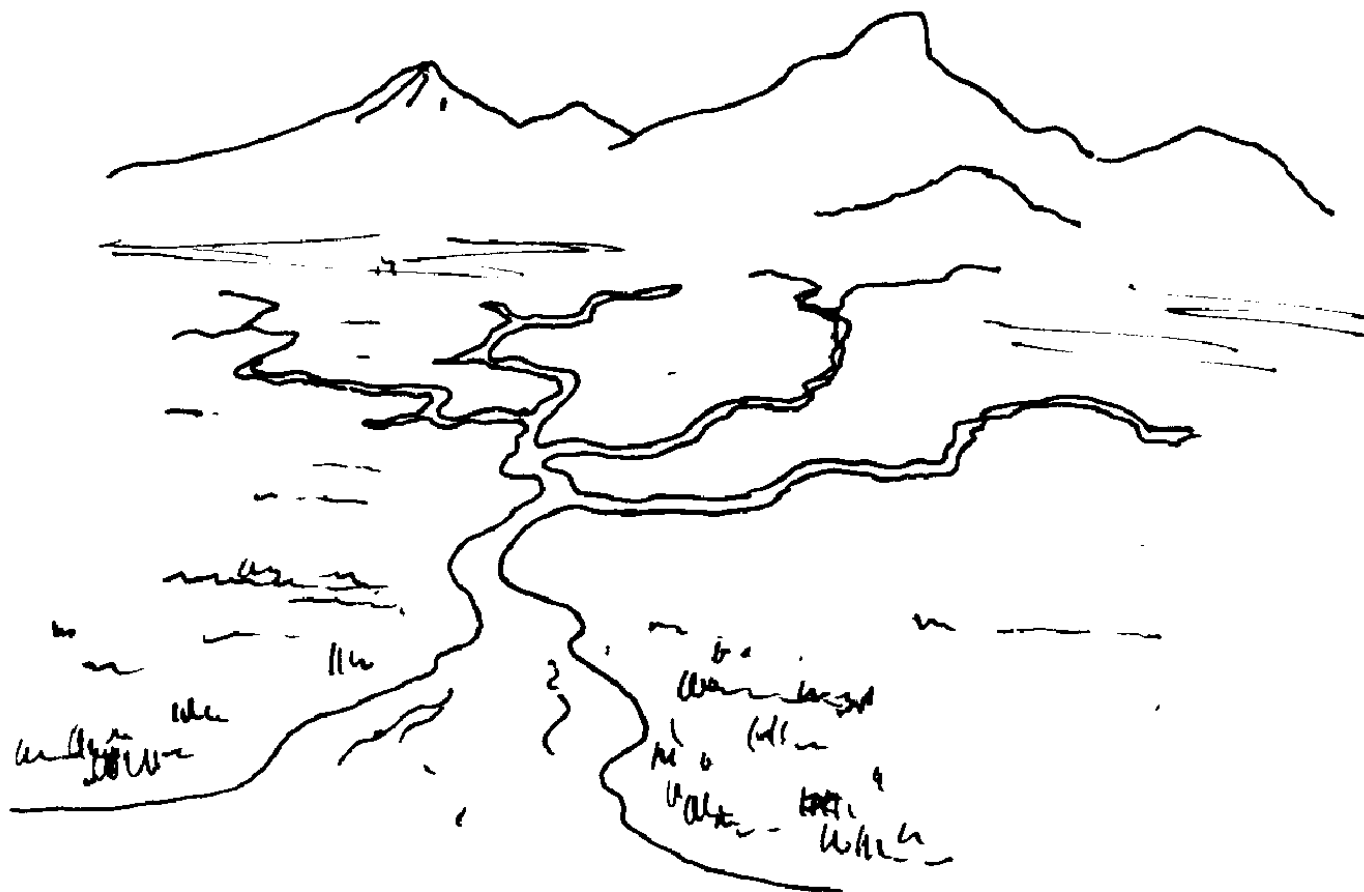
Created with Bloom

Жер тартылуу күчүнө ээ.

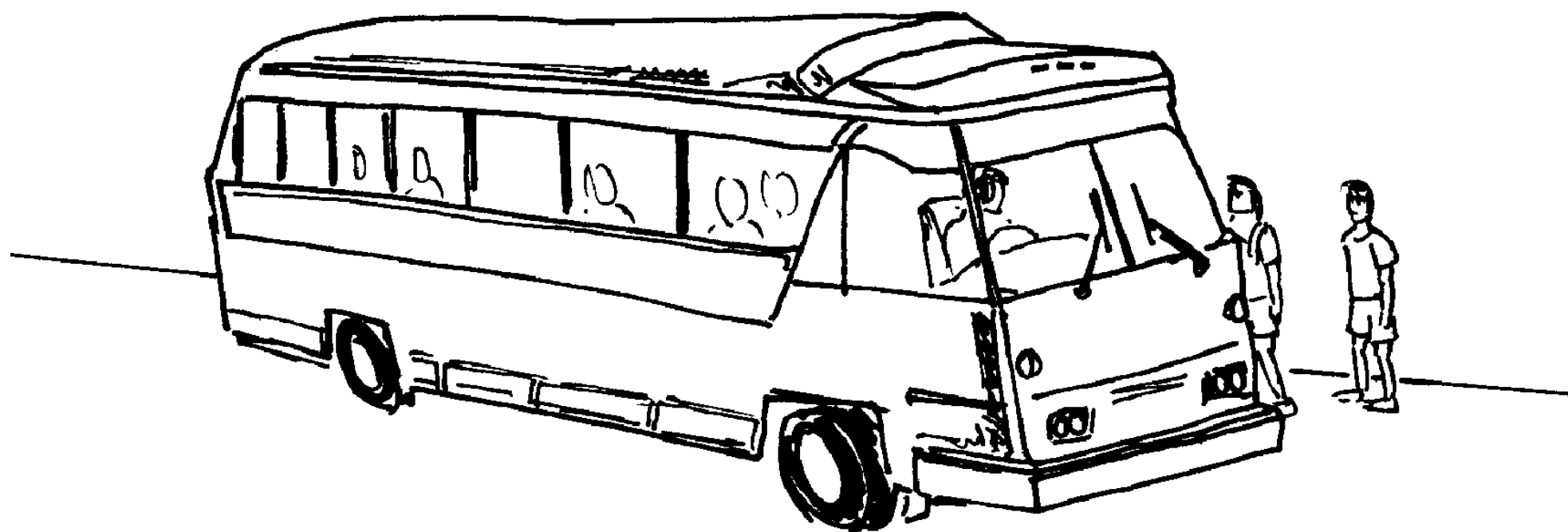
Бул күч бардык нерселерди жерге тартат. Ошондуктан өйдө ыргытылган нерселердин баары ылдый түшөт.

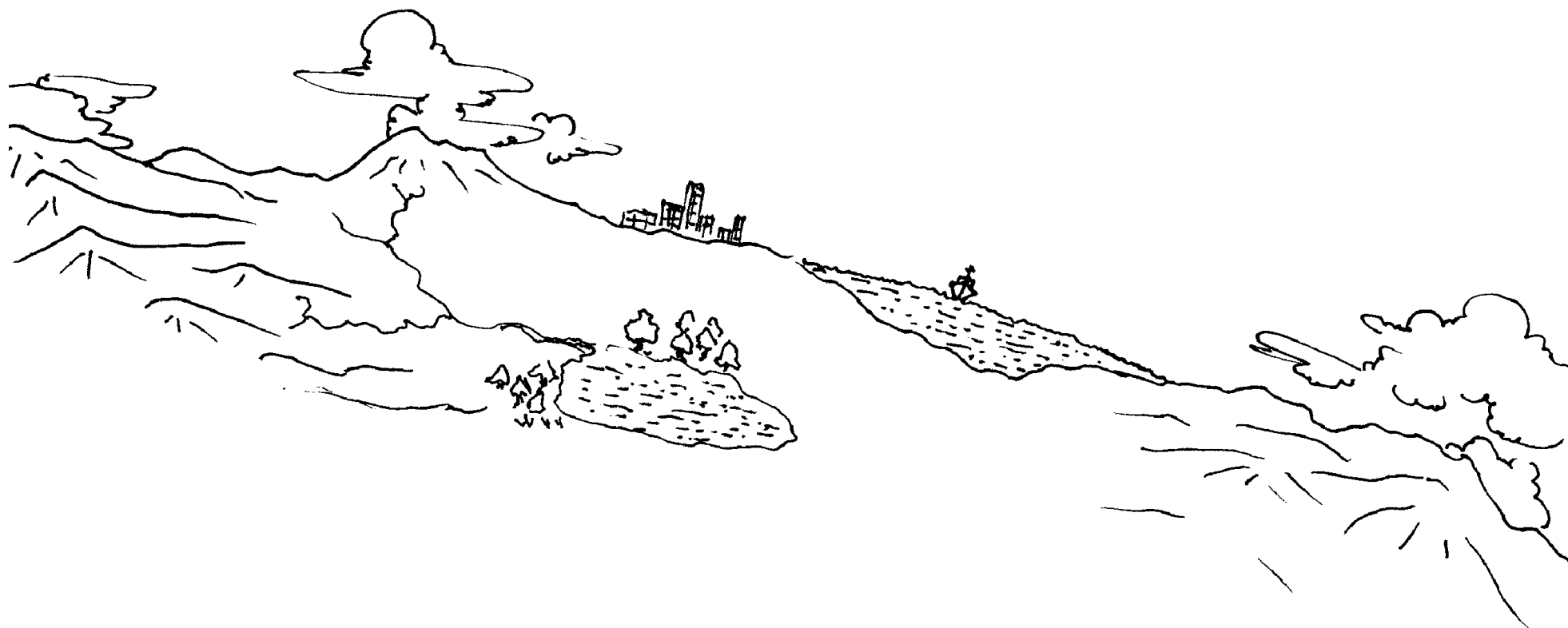
Тартылуу күчү сууну ылдый карай агызат.

Бул күч “гравитация” деп аталат, ал бардык нерселерди жерге тартат.

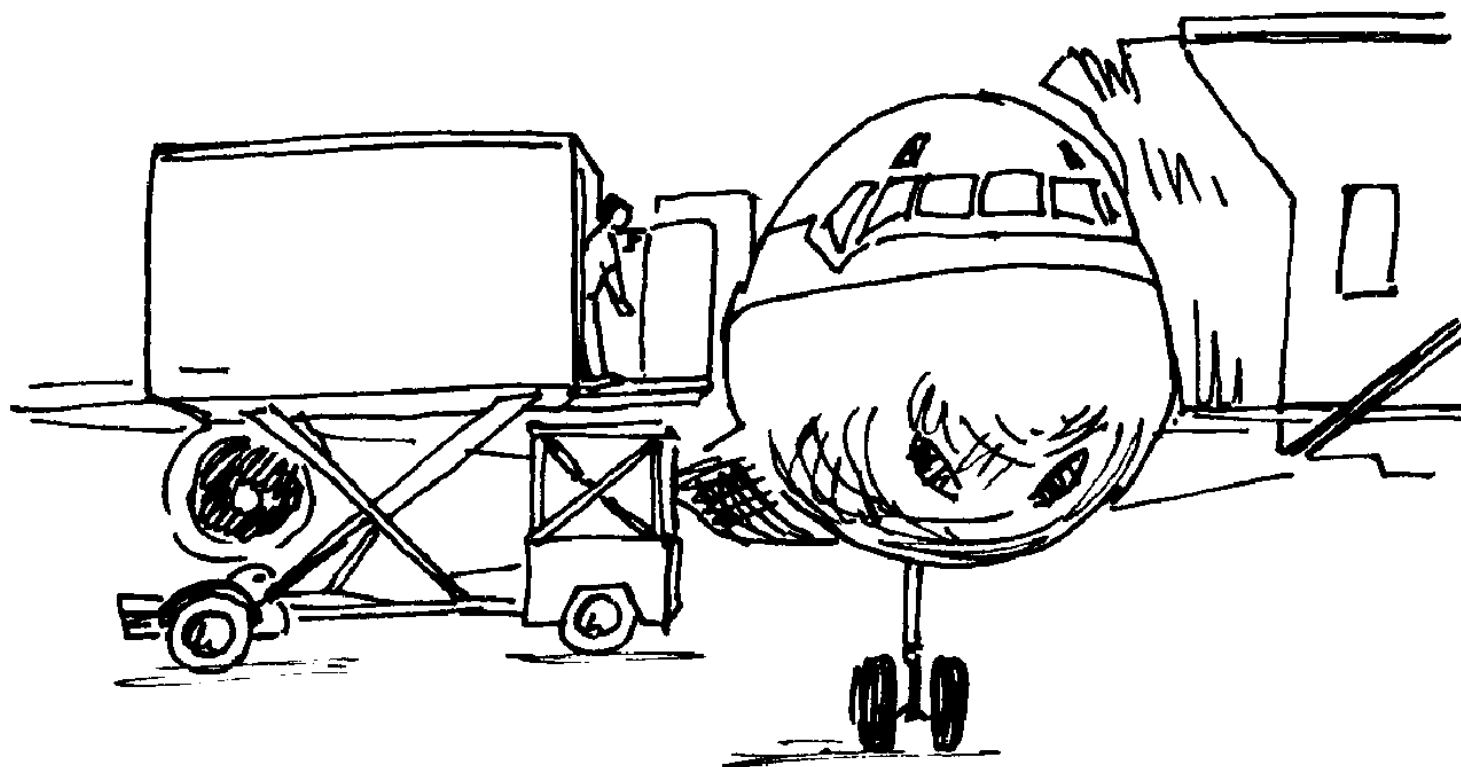
Тартылуу күчү ар кандай нерселердин салмагына жараша жерге тартылуу күчүн пайда кылат.

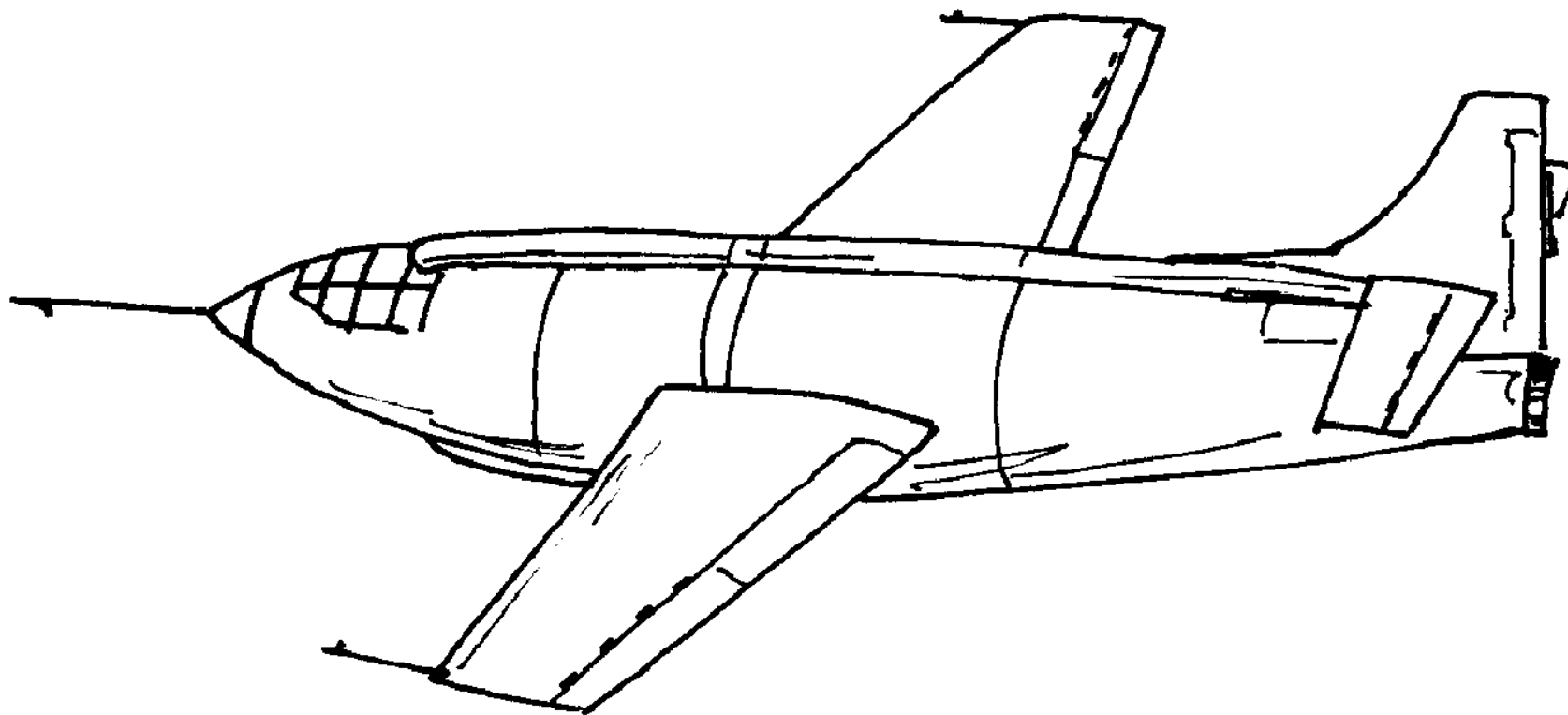
Адам космоско чыкканда, анын салмагы азая баштайт. Себеби, ал жерден алыстаган сайын тартылуу күчү өзүнө тартат. Мисалы, адамдын салмагы 90 килограмм болсо, космосто анын салмагы 30 килограммга чейин азаят. Анткени жердин тартылуу күчү аны ылдый тартат.

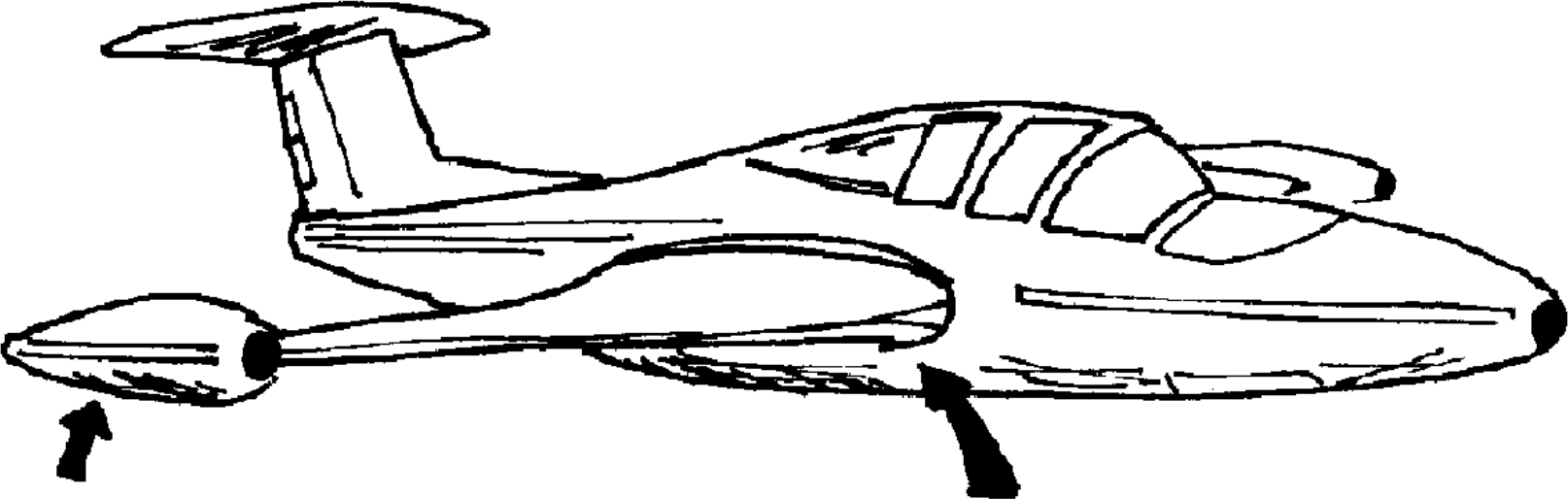
Тартылуу күчү бардыгын жерге төмөн тартса, анда учак асманга кантип көтөрүлмөк?

Жерде учактын салмагы тартылуу күчүнө барабар. Асманга учуу үчүн көтөрүлүү күчү тартылуу күчүнөн чоң болуу керек.

Кыймылдаткычтагы күйүүчү май учакты алдыга жылдыра турган ысык газды чыгарат.

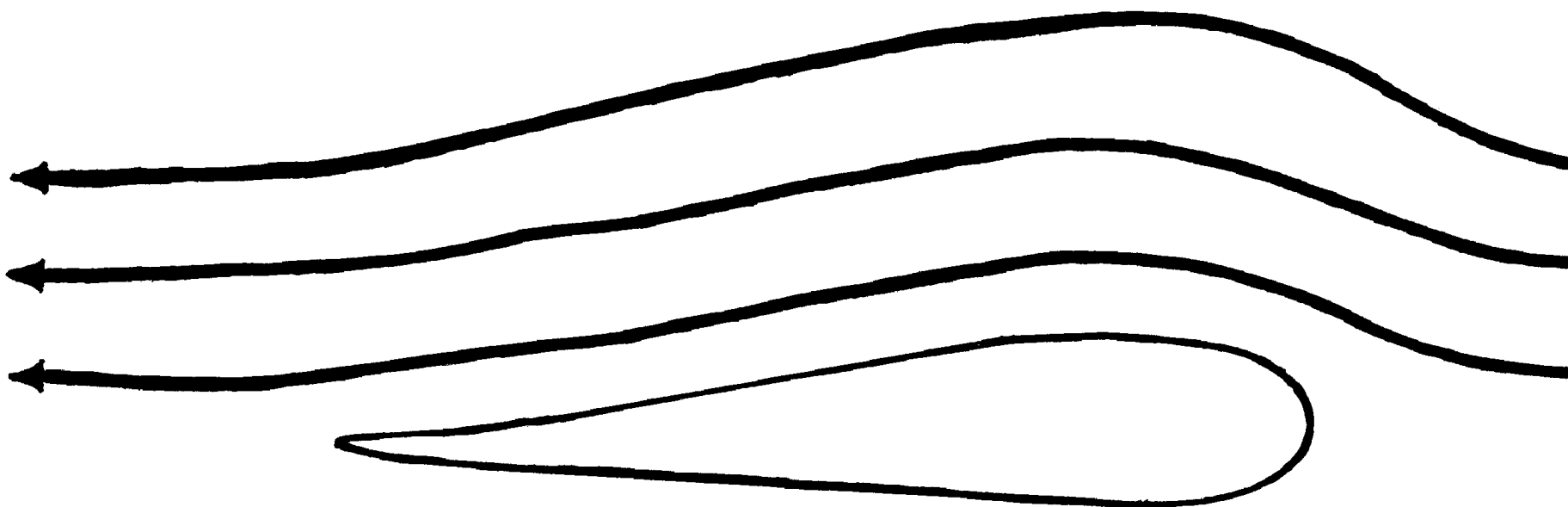

Кыймылдаткыч

Канаттардын ийри сызыгы

Учак асманга көтөрүлгөндө, анын канаттары абаны жарып өтөт. Канаттын үстүндөгү аба анын ийри сызыгы менен өтөт. Бул аба басымы учууга мүмкүндүк берет.

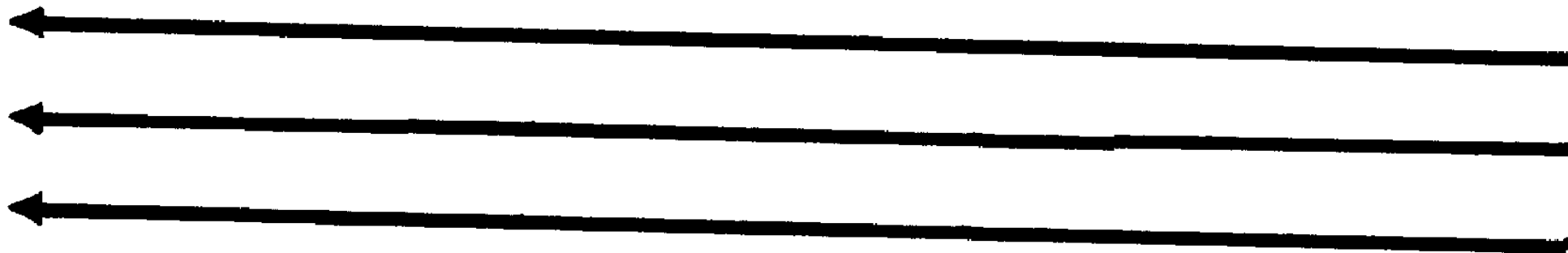
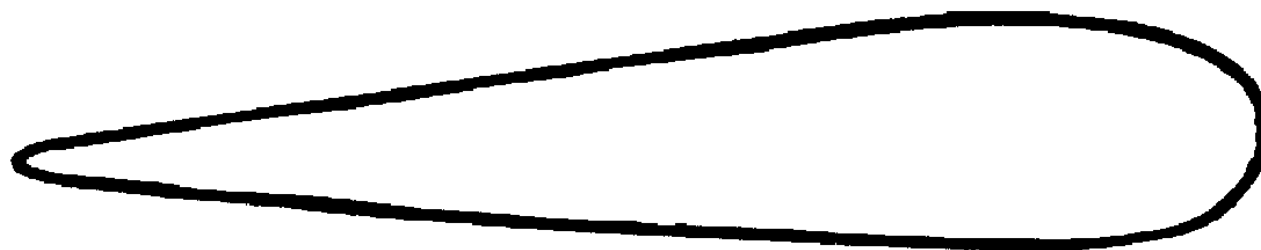
Канаттардын үстүндөгү аба басымынын төмөндөшү

Учактын канаты

Канаттардын астындагы аба басымы түз сызык менен өтөт, ошондуктан ал жогору болот.

Учактын канаты

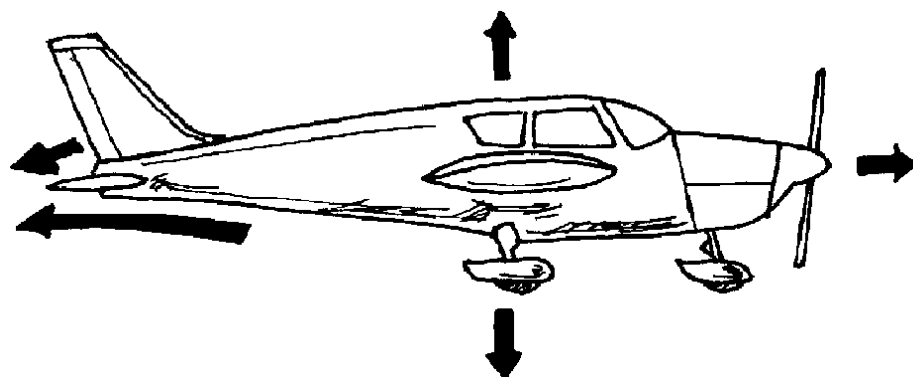

Канаттын астындагы аба басымы

Учактын ылдамдыгы күч алган сайын, ал бийиктикке көтөрүлөт. Ошентип канаттын астындагы басым учактын салмагынан чоң болот. Көтөрүлүү күчү тартылуу күчүнөн жогору болуп, учак өйдө учуп кетет.

Көтөрүү күчү

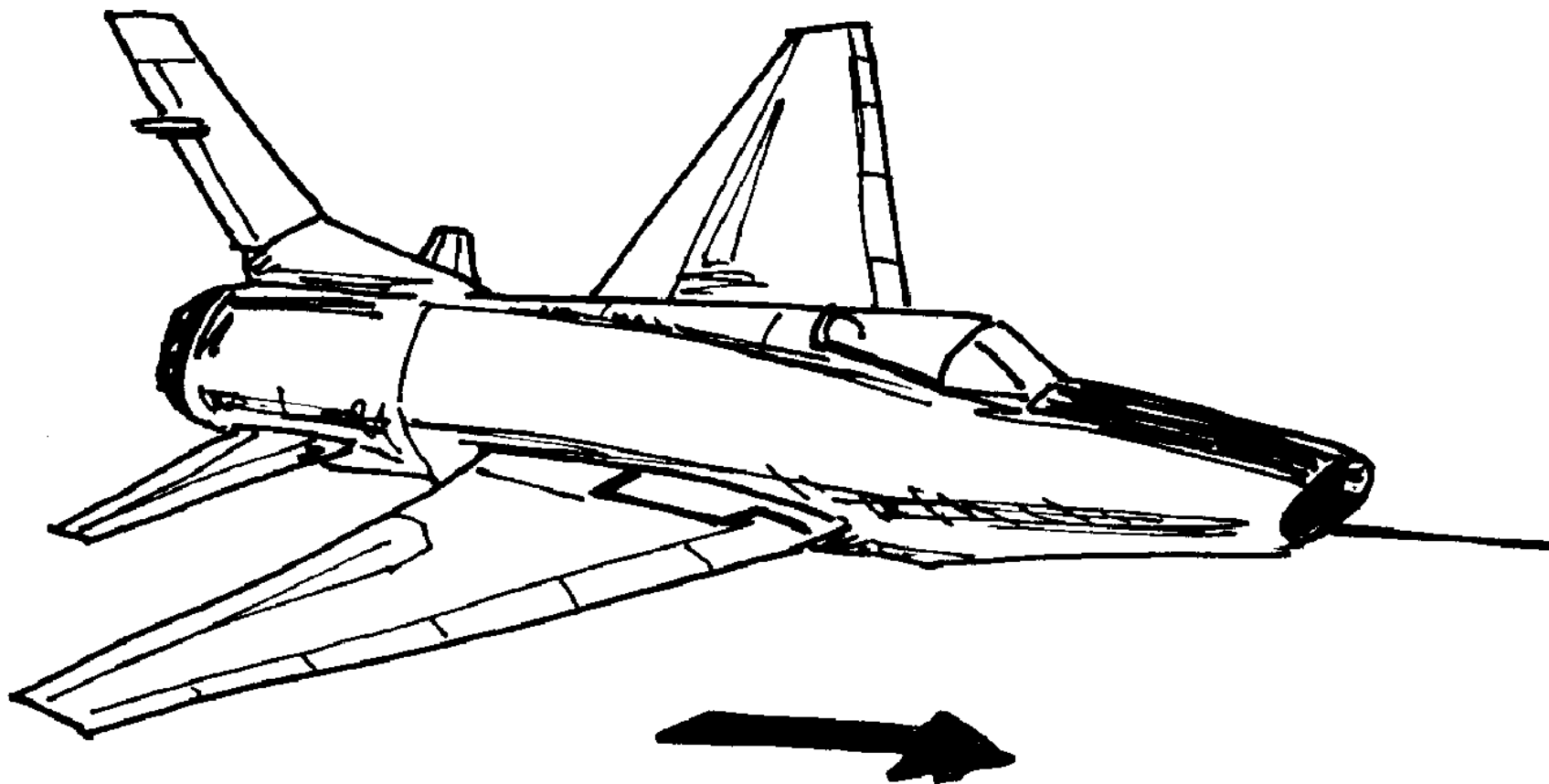
Абанын агымы

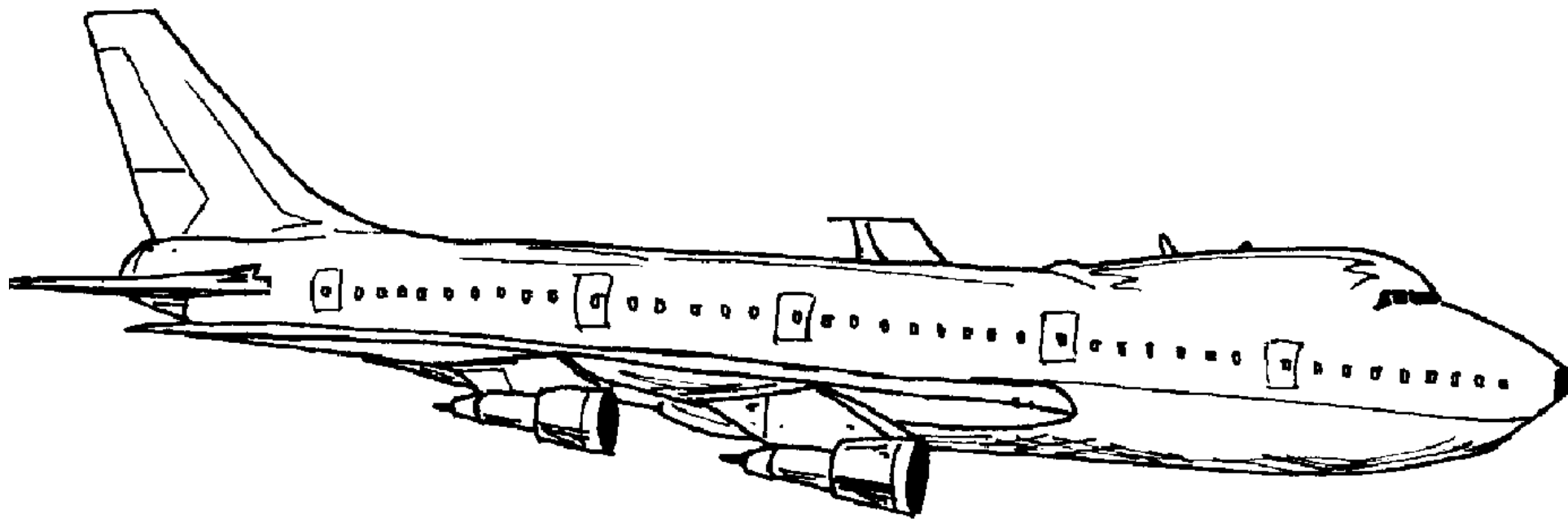
Кыймылдаткыч

Тартылуу күчү

Учак алдыга ылдамдаган сайын канаттары жогору көтөрүлөт. Кыймылдаткычтарды күйүүчү май иштетет.

Бул учакта төрт реактивдүү мотор болот. Учак 470 жүргүнчүнү көтөрө алат. Салмагы 351 500 кг. Учуу үчүн кыймылдаткычтар тартылуу күчтү жеңип чыгышы керек.

Boeing 747

Автор: О,Чу Ченг

Сүрөтчү: Тим Малабуйа, Денни Ринуга

Которгон жана адаптациялаган:

Арзыгүл Шеримбекова

USAIDдин "Окуу керемет!" долбоору

Кыргыз Республикасы

